

Hala Bedi Irratia

Gaizka Amondarain (Hala Bedi Irratiko kidea)

Streaming kulturala. Edo tribuarekin komunikatzeko manierak

Kulturak autodeterminatzen gaitu, dudarik ez horretan. Jaten duguna bezainbeste garelako, entzun, ikusi, irakurri eta erreproduzitzen duguna ere. Kultura autodeterminatzeko, hortaz, kultura hori osatzen duten norbanakoak dira, alde zurretik, eta komunitate baten baitan, autodeterminatzeko hautua egin behar dutenak. Kultura horrek osatzen duen komunitateak, gero, baliabide eta tresna propioak beharko ditu autoeraketa horretan sakontzeko. Bestela, erreserba batean irautera kondenatuko du bere burua eta desegin egingo da denborarekin, historiak berak sarritan erakutsi digun moduan.

Guri buruz bestek kontaktzen dutena ere bagara, noski. Zeresanik ez, mundu globalaren sasoian, estaturik ez duen kultura minorizatu baten parte zarenean. Kasu horretan, batez ere, bestek zuri buruz kontaktzen duten hori barneratu eta zeure egiteko aukerak arriskuan jartzen du komunitatearen izatea bera. Sistema oso bati aurre egin beharrean ikusten du minorizatuak bere burua, etengabe lehiatu beharra dauka, baldin eta asimilatua izan nahi ez badu. Garaian garaikora egokitzen asmatzen du, edo akabo.

Hizkuntza batek bizirik irauteko hiztunak ezinbesteko dituen modu berean, kultura batek ere, bizirik iraungo badu, bozgorailuak behar ditu. Kontaktzen ez dena ez delako existitzen. Edo beste modu batera esanda: izan nahi duenak komunikatu beharra daukalako nahitaez. Ez komunikatzea, izan ere, ezinezkoa da. Itsuak eta gorra bai, baina muturik

ez baita existitzen. Izatekotan, hitz egiteko gaitasuna garatu ez duten pertsonak dira, eta ez mundura mutu jaiotakoak.

Historia borroka da eta borroka horren emaitza ere bai, aldi berean. Etenik gabeko asimilazio ahalegin eta erresistentzien arteko talka eta tirabiren segida. Eta Historia, letra larriz, beti, garaileen hizkuntzan kontatua izan da, ez garaituenean. Menderatuari, kasu honetan, mutua dela sinetsarazi dio menderatzaileak, ez daukala beste aukerarik isilik egotea baino. Menderatuari ez dio inork esplikatu hitz egiteko gai ez bada hizketarako gaitasuna garatzea ukatu diotelako dela.

Izan nahi duenak komunikatu beharra dauka

Jakinetik –UEUrekin batera– Baionan antolatutako jardunaldietan parte hartzeko gonbita jaso genuenean, Hala Bediko bost lagun Idomenin ginen, Greziari buruz dokumental bat grabatzeko asmotan. Apiril bukaera zen Grezia eta Mazedonia arteko mugan, eta, beraien herrialdeetatik ihesi zetozen 10 mila pertsonak, artean, muga zeharkatzeko esperantzari eutsiz hesiaren kontra pilaturiko kanpin dendetan jarraitzen zuten, handik alde egiteko aginduei entzungor.

Egun hartan bertan, refugees.tv-ko lagunak ezagutu genituen Idomeniko kanpamenduan zehar dokumentalerako elkarrizketak grabatzen ari ginela. Han zebiltzan, bideo kamera bihurtutako egurrezko enbor bat sorbaldan hartuta eta puntan galtzerdi bat zuen mikrofono itxurako makil bat eskuetan. Boluntario batek oparitutako benetako kamera batekin kanpamenduko egunerokoa Facebookeko orrialde batean kontatzea helburu zuten hogeitaka urteko hiru gazte siriar. Europarako bidean ezagutu zuten elkar, Turkiatik itsasontziz Greziako irletarako bidaiari. Bi hilabete zeramatena ordurako ezleku hartan, ez aurrera ez atzera. Baina Facebookeko orrialdea irekitzeko ideia ez zen kanpamenduko asperduratik libratzeko bakarrik sortu: mugaren kontra bizitzen zeramatena bi hilabete haietan, nazioarteko komunikabideak egun batean agertu eta hurrengoan desagertzen zirela ikusita, eta

kazetariak alde egitearekin batera beraiek ere munduarentzat existitzeari uzten ziotenez, han gertatzen zena lehenengo pertsonan kontatzeko beharrak eraman zituen pauso hura ematera. Eskura zituzten baliabide apurrekin, pentsaezina zaigun egoera prekario bati aurre eginez, ironia baliatuz eta umorea galdu gabe, trenbide inguruan barreiatutako jatorri askotariko haiei aurpegia eta ahotsa jartzea zen beraien egiteko nagusia egunean zehar.

Gau hartan bertan, kanpamendutik bueltan, gazteei egindako elkarrizketatik ateratako hiru minutuko bideo bat igo genuen sarera. Biharamunean, berriro Idomeniko kanpamendu inprobisatura bidean gindoazela, Alemaniako DW telebistatik dei bat jaso genuen, bideo hura beraien eguerdiko albistegian emititzeko baimena emango genien galdezka.

Refugees.tv Facebookeko orrialdeak, uneotan, 15 mila jarraitzaile ditu, eta Siriako hiru gazteek Tesalonika ondoko kanpamendu batetik jarraitzen dute munduari beraiekin egiten ari direna kontatzen.

Salda dago ala salda badago?

Gasteizen gertatzen ari zena lehenengo pertsonan kontatzeko beharretik sortu zen Hala Bedi ere 1983an. Kanean nagusitzen hasia zen kontrakulturak bozgorailuak behar zituen. Hiriko sektore baten autobaieztapen ariketa kontzientea zen. Ez delako gauza bera salda dagoela esatea edo salda badagoela baieztatzea. Autoafirmazio horren ondorio da Hala Bedi ere.

Gasteiz izan zen, portzentajeei erreparatzen badiegu, 1950-1975 urteen artean Europa osoan demografikoki gehien hazi zen hiria. Hazkunde horrek gerora berezko izan duen aniztasuna eta aberastasuna ekarri zion hiriari. 1976ko langileen mobilizazioek eta, batez ere, martxoaren 3ko hilketek arrastoa utzi zuten hiriburu artifizialeko biztanleengan. Diktaduraren akaberan izan ziren gertaera haiek bat egin zuten 80ko hamarkadan trantsizio osteko belaunaldien frustraziotik sortutako kontrakulturarekin eta Europa mailan loratzen

hasiak ziren mugimendu berriekin. Mendea eta bigurdoak gurutzatzen ziren lekua zen Gasteiz. Frankismo ostean oraindik bere horretan mantentzen zen eredu soziopolitiko eta kulturalarekin apurtzeko nahi eta beharrak ideologia askotariko jendea elkartu zuen. Ezinegon bat zebilen airean, eta gasteiztarren zati batek, behintzat, militarren eta apaizen hiri izateari utzi nahi zion nola edo hala. Gerora bizirik mantendu den sentimendu kolektibo baten hastapenak ziren. Halaber, etengabeko sortze prozesu batean bizi zen belaunaldi berri bat bere lekua okupatzen hasia zen hirian ordurako. Gazte ero haietzat, Hertzainak taldeak abestu zuen moduan, aita hiltzeko unea ailegatu zen.

Ezagunak dira garai hartan elizaren aurka antolatzen ziren manifa ateoak edo blusen tradizioarekin bat egiten ez zuten gazteek antolaturiko jai alternatiboak. Hertzainak, Cicatriz, Potato edo Korroskada bezalako taldeak agertzearekin batera, ugaritu egin ziren Alde Zaharrea –Zapa, Pinto eta Kutxi kaleetan batez ere– talde berri horien musika jartzen zuten tabernak ere. Mugimendu antimilitarista eta antinuklearra asko indartu zen urte

Mugimendu
autonomoa, asanblada
eta autogestioaren bidez
antolatzeko joera,
beste leku batzuetan
baino gehiago garatu
zen Gasteizen

haietan zehar. Gasteiz euskalduntzen hasia zen ordurako, eta AEK, Hala Bedi bezala, hirian antolatzen ziren ekimeneetan parte hartzen zuen eragile bat gehiago zen. Kontaezinak dira argitara eman ziren fanzine eta aldizkariak ere: *Resiste* eta *TMEO* izan dira, gerora, publikazio haien artean sona

handiena izan dutenak. Mugimendu autonomoa, asanblada eta autogestioaren bidez antolatzeko joera, beste leku batzuetan baino gehiago garatu zen Gasteizen. 70eko hamarkada bukaerako langile asanbladak antolakuntzarako eskola bat izan ziren zentzu horretan. Eta horrek Nazio Askapenerako mugimenduan ere eragina izan zuen.

Baldosapeetatik agertutako identitate kolektibo berri horrek, jatorri eta ideologia askotariko jendea biltzen zuen misturak, bozgorailu bat behar zuen. Kanean gertatzen ari zen guztia lehenengo pertsonan kontatuko zuen norbait. Baina ez hori bakarrik, baita, ezberdintasunak ezberdintasun eta eztabaidak eztabaida, inposatutako eredu grisarekin apurtzea helburu zuten haientzat guztientzat elkargune izango zen espazio bat ere. Denak bilduko zituen ahots kontestatario baten beharrianetik sortu zen Hala Bedi. Eta komunitate hark beharrezko zuen elementu kohesionatzailea izan da urte hauetan guztietan.

80etako baby booma

Hala Bedi, dena den, ez zen Euskal Herrian sortutako lehen irrati librea izan. Donostialdean, Iruñean edo Tolosan, esaterako, beste irrati batzuk martxan zeuden, 1983ko abuztuaren 4an, bi pertsona walkie-talkie pare batekin eta Alde Zaharreko ganbara batean ipinitako emisore baten bidez Zeledonen jaitsiera kontatzera abiatu eta atxilotuak izan zirenerako.

Frankismo osoan zehar komunikabide hegemonikoa izandako irratiari 70eko hamarkada bukaeran telebista nagusitu bazitzaion ere, hiritar gehienen sukaldeetan bere lekua mantentzen zuten irrati aparatuek oraindik. Italian eta Frantzian, ordurako, ohikoak ziren irrati libreak. Inbertsio ekonomiko xume bat eta oinarrizko baliabide teknikoak (emisore bat, mikrofonoak eta kasete bat) nahikoa ziren hiritarren gehiengoarengana ailegatzeko. NATOren kontrako kanpainan edo hamarkada osoan zehar antolatutako greba orokorretan, adibidez, irrati libreak funtsezkoak izan ziren kanean gertatzen ari zena zuzenean kontatzerako orduan, eta baita errepresioaren kontrako salaketak zabaltzeko ere. Irrati anti-autoritarioen garaia zen. Mikrofonoak uneoro irekita zeuden poliziarekin, elizarekin edo arduradun politikoekin sartu nahi zuenarentzat. Okupatutako frekuentziak, neurri handi batean, terapia kolektiborako baliatzen ziren. Baina,

horrez gain, beste irrati batzuetan entzun ezin ziren musika taldeak entzuteko aukera bakarra ziren dialean.

1986rako Euskal Herriko hiri, herri eta auzoetan irrati libreak agertzea normala bihurtu zen modu berean, ohikoa zen irrati haiek ixtera kolore guztietako poliziak bidaltzea ere. Garai hartan jaiotako irrati asko emititzen hasi eta gutxira desagertu ziren, izan errepresioaren ondorioz zein belaunaldi berriak proiektuan inplikatzeko ezintasunagatik.

Hala Bedi ere ez zen salbuespena izan. Bost aldiz saiatu ziren irratia ixten, 1984an lehenengoz eta 1991n azkenekoz. Itxiera haiek sekulako erantzuna izan zuten kaleetan. Gasteizen egundo ezagutu gabeko liskarrak sortu ziren eta Radio Vitoriako estudioak bi aldiz okupatu zituzten itxiera salatu asmo zuen manifestu bat irakurtzeko. Ahaleginak ahalegin, irratiak uhinetara bueltatzea lortu zuen behin eta berriz. 1991ko azken saiakera hura, ordea, inflexio puntu bat izan zen irratiarentzako, uhinetan jarraitzeko aukera ere zalantzan egon baitzen denbora batez. Hala Bediko asanblada osatzen zuen jendea galdera berrien aurrean jarri zuen egoera hark: norengana ailegatu nahi dugu? Zertarako nahi dugu irrati bat?

Zer, nork, noiz, non... baina batez ere nola

Jendeak nahi zuena esateko irrati bat izatetik, proiektu komunikatibo sendo baten aldeko apustua egitera pasa zen kolektiboa orduan. Zer esaten zen garrantzitsua zen, baina baita nola esan behar zen ere. 90eko hamarkadan zehar gertatutako tribuaren egonkortzeak eremu berrietara ailegatzeko beharra ekarri zuen berarekin. Ezagun zen ordurako Hala Bedi beste inork baino mobilizazio gaitasun handiagoa zuela hirian, beste batzuk ailegatzen ez ziren lekura ailegatzen zelako. Gai nontzeko komunikabideetan ahotsik ez zutenei ahotsa ematearekin batera, zabaldu nahi zen mezuari garrantzi handiagoa ematen hasi zitzaion: egun osoko programazio bat osatzea jarri zen helburutzat, kalitateari gehiago erreparatzen zitzaion eta hiriko herri mugimendua irratian integratzeko bitartekoak

ipini ziren. Elkarlana eta konplizitate berriak sustatu beharra zegoen. Gaur egungo proiektu komunikatiboaren oinarriak, azken batean, orduan hasi ziren zehazten.

Kontua ez zen hiritarrei edo gizarteko sektore borrokalarienari zerbitzu bat eskaintzea, pertsona horiek denak tresna horren parte bihurtzea baino. Pentsaera horrek filosofia bati erantzuten zion. Autogestioaren eta asanbladaren bidez funtzionatzeak aldiro berritu beharra exijitzen du, ez du erlaxatzeko edo erosokerian erortzeko aukerarik uzten. Estructura indartsua sortzea funtsezkoa zen, baina estructura hori berritu gabe proiektuak ez zuen aurrera egingo. Helburua ez zelako jadanik konbentzita zeudenak gustura uzteko irratia bat bizirik mantentzea, helburua ordura arte Hala Bedi ezagutzen ez zuten sektoreetara ailegatzea zen. Eta horrek irratia momentuan momentuko beharrianetara egokitzea eta unean uneko joerekin bat egitea eskatzen zion. Erresistentzia fasetik erasora pasatzea, alegia.

Kontua ez zen hiritarrei edo gizarteko sektore borrokalarienari zerbitzu bat eskaintzea, horiek denak tresna horren parte bihurtzea baino. Pentsaera horrek filosofia bati erantzuten zion

Walkie-talkietatik podcastetara

2000. urtetik gaur arte, aldaketa handiak bizi izan ditu irratia. Bere ibilbidean zehar bizi izandako handienak akaso. Teknologia berrien agerpenak zerikusia izan zuen horretan. Uhinetatik sarera emandako saltoak erreferentziazko irratia bihurtu baitzuen, bai Gasteizen eta baita Gasteiztik kanpo ere.

Apustu berriak inongo konplexu gabe egiteko joera Hala Bediren berezko ezaugarrietako bat izan da orain artean. Egoera prekarioenean ere, eskura zeuden baliabideak aprobeztatu eta aurrera egiteko saiakera egin du sarritan. Posible zen heinean, berriro atzera ez egiteko bitartekoak jarritz. Urik badagoen

jakin gabe igerilekura salto egiteak bere arriskuak ditu, bai. Baina urik badagoen ez jakiteagatik beti lehorrean geratzeak ere bai. Erori gabe, ez dago bizikletan ibiltzen ikasterik.

2001ean, Hala Bedi taberna zabaldu zen Aiztogile kalean eta,aldi berean, 666 bazkide lortzea helburu zuen kanpainan jarri zen martxan. Horri esker, 2005ean, ordura arteko lokalak txiki geratu zirela ikusita, gaur eguneko egoitzara aldatzeko apustua etorri zen. Lau estudio, erredakzio handiagoa eta komisioentzako bilerak egiteko gelak dituen bigarren solairu batek jendearen parte hartzea erraztu zuen, eta kolektiboa bera ere asko hazi zen ondorioz. Neurri batean, irratia bera are gehiago profesionalizatu zen, eta proiektua aurrera ateratzeko estrukturak ere jendez indartu ziren. Taberna irratia erakusleihobihurtu da geroztik eta ia 700 bazkide lortzeak urte batzuetarako egonkortasun ekonomikoa ziurtatu zion kolektiboari.

Orduan hasi eta gaur arte, 30-40 dira gutxi gorabehera Hala Bedin bertan sortzen diren irratsaioak eta 90 pertsona inguru astero estudioetatik pasatzen direnak. Horrek, gabeziak gabezia, irratia osatzen duten pertsonen arteko aniztasuna bermatzen du; bai jatorriari, bai estiloari zein adinari dagokienez ere.

Berritu edo hil

Hala Bedi komunitate bat irudikatzen du bere egunerokoa. Balio zehatz batzuk transmititzen ditu eta errealtatearen aurrean irakurketa zehatz bat egiten du. Komunitatea, kultura bezala, modu dinamikoan ulertu behar dugu. Etengabe aldatzen den zerbait da. Eta hori azpimarratzea inportantea iruditzen zait. Momentuan momentuko komunitateari erreparatzen ez dioten komunikabide zein mugimendu sozialek desagertzeko arriskua baitute. Tribuaren atxikimendua ez da betiko eta ez da deabaldekua ere. Landu eta elikatu beharra dago.

Berezko ezaugarriak bidean galdu gabe, bere burua berasmatzeko irudimena funtsezkoa izan da Hala Bediren

33 urteko ibilbidean zehar. Izaera probokatzailea, ironia eta umorea ezinbestekotzat ulertu ditu beti. Beste batzuek esan ezin zutena esateko askatasuna baliatu du hamarkada hauetan guztietan zehar, komunikabide gehienen sinesgarritasunak behera egin duen bitartean, entzuleen fideltasuna bereganatzeko. Estilo informalaren eta profesionaltasunaren arteko orekan egin du bidea, freskotasunik ez galtzeko etengabeko ahaleginean.

Azken batean, horiek denak ziren aurreko hamarkadetan sortutako kultura eta identitate kolektibo horrek bere-bereak zituen ezaugarriak ere. Tribuaren atxikimendua lortu nahi duenak tribuarekin bat egin behar du. Hori zaindu beharra dauka. Oinarrizko gauza horietan batez ere.

Hala Bedik atzean komunitate bat eduki izan ez balu, hala ere, hau dena ez zen posible izango. Eta ez zen posible izango beste eragile eta irratiekin elkarlanerako borondaterik izan ez balu ere. Tokian tokiko hedabideentzat ezinbestekoa baita beste hedabide eta eragileekin kooperazioa sustatzea. Iristen ez zaren lekuetara ailegatzeko bide bat da, baina baita beste batzuek egiten dutena zure hutsuneak betetzeko aprobetxatzeko modurik errazena ere. Txikia denak badaki, itzal egiten diotenei aurre egiteko, beste batzuekin elkartu beharra daukala.

Sinesten duenaren irismena

Bueno, probando, a ver si estamos en el aire. Este es Radio Insurgente, la voz del Ejército Zapatista de Liberación Nacional, transmitiendo desde las montañas del Sureste Mexicano, estamos interrumpiendo la transmisión de Hala Bedi Irratia en el País Vasco, para mandar un saludo a todos los radioescuchas, hombres, mujeres, niños y ancianos del País Vasco, nuestros hermanos en la lucha por la liberación y el reconocimiento de los derechos de los pueblos [...]

Por eso, aprovechamos también este medio de Hala Bedi Irratia para mandar una disculpa sincera de mi parte a todo el pueblo vasco, por nuestra torpeza, mi torpeza personal, cuando tratamos de promover ahí una instancia en el País Vasco con los

ataques que sufren. Esperamos que la misma decisión que tienen para la lucha sea la misma nobleza que tengan para otorgarnos las disculpas que les pedimos. Por lo demás, échense muchas ganas, nos veríamos en algún momento, en alguna parte, cuando este mundo, el País Vasco, los pueblos indios en México y toda la gente que lucha por su liberación la encuentre donde la tiene que encontrar: abajo y a la izquierda.

Saludos, pues, hasta luego. Volvemos a la transmisión de Radio Insurgente, la voz de los sin voz, la voz del Ejército Zapatista de Liberación Nacional, transmitiendo desde las montañas del sur este mexicano en esta transmisión especial para el País Vasco.

Hauexek izan ziren 2006. urtean Marcos komandanteordeak Lacandonako oihanetik Hala Bediren bidez Euskal Herriari helarazitako hitzak. Izan zuen oihartzunik kontuak bere sasoian. ETBko albistegietan ere aipatu zuten berria. Beste edozein komunikabiderentzat goxoki bat zena Hala Bediren bidez hedatzea esanguratsua eta garrantzitsua izan zen. Kasualitateak, normalean, ez direlako berez gertatzen, bilatu egin behar izaten dira.

Pare bat urte lehenago ere, ez ahazteko modukoa izan zen Garoñako zentral nuklearrak isuri bat izan zuela kontatzeagatik Hala Bedi hirian sortu zuen zalaparta. *Suelta la olla* goizero magazinean, balizko isuri erradiaktibo baten aurrean sortuko litzatekeen kaosa irudikatu nahi izan zen horrela, aste batzuk lehenago prestatzen hasitako fikziozko irratsaio bereziaren bidez. Garoña inguruan ohikoa baino presentzia polizial handiagoa zegoela ohartarazteko, zuzenean sartzen ziren aurrez adostutako telefono deiek pentsatu baino elur bola handiagoa sortu zuten, ordea. Zurrumurrua azkar batean hedatu zen Araba osoan eta entzule asko erredakziora deika hasi ziren segituan, azalpen eske. Informazio faltak jendearen kezka areagotu zuen: Gamarrako igerilekuak hustu egin zituzten hondamendi nuklearraren beldurrez eta Radio Vitoriaren telefonoak kolapsatzerainokoa izan zen hirian sortutako alarma egoera. Balizko isuri baten aurrean sortu daitekeen kaosa eta Garoñako zentrala ixteko beharra agerian uztea zen helburua. Baina, horrekin batera, Hala Bedi

jendartean zeukan oihartzuna neurtzeko ere balio izan zuen ordukoak. Uhinen bidez uste baino urrutiagora iritsi zitekeela frogatutzat eman zen horrenbestez.

Drogak AEKn

Euskaraz abesteko hautuaren inguruan galdetu ziotenean, zera erantzun zuen Josu Zabalak *El Tubo* aldizkarian egindako elkarrizketa batean: «Garai hartan inork ez zuen rocka euskaraz egiten, eta guk euskaraz egitea erabaki genuen, rocka definizioz boterearentzako deserosoa izan behar delako».

Xabier Montoiak berak ere aitortu izan du inoiz punk talde bat sortzeko motibazioak bultzatu zuela bera euskaraz ikastera.

Euskarak Gasteizen, beraz, aurrekoarekin apurtzeko nahi harekin, kontrakultura harekin bat egiten zuela esan daiteke. Ez zen folklore hutsera mugatzen. Ez zen identitate kontuengatik bakarrik zaindu beharreko zerbait. Euskararen aldeko jarrera prozesu emantzipatzailearen barnean zegoen, antimilitarismoarekin, ekologiarekin, elizaren kontrako jarrerarekin eta bestelako jendarte baten aldeko borrokarekin batera.

Araba izan da azken hamarkadetan gehien euskaldundu den herrialdea. Hori horrela izateko faktoreak askotarikoak dira seguruenik. Gasteiz hiri txikia da, onerako eta txarrerako. Gauza batzuetan herri bat izatetik hurbilago dagoela esan daiteke. Eta transmisioaren kasuan ere, hiri handi batean baino errazagoa izan da Arabako hiriburuan hamarkadaz hamarkada aurrekoek utzitako bideari jarraitzea.

Euskarak Gasteizen aurrekoarekin apurtzeko nahi harekin, kontrakultura harekin bat egin zuen. Ez zen folklore hutsera mugatzen. Euskararen aldeko jarrera prozesu emantzipatzailearen barnean zegoen

1989an sortu zen euskarazko lehen institutua Gasteizen. 1976an jaiotako belaunaldia izan zen euskaraz alfabetatu zen lehena. Eta belaunaldi hura dugu, halaber, 90eko hamarkadatik aurrera hiriko mugimendu sozialak euskalduntzen hasi zena. Unibertsitate ikasketak egitera kanpotik etorritakoek ere izan zuten eragina prozesu horretan, dudarik gabe. Eta horren aurretik, noski, frankismoaren itzalpean euskaraz ikasteko eskolak sortzeko lanetan ibilitako haiek denek eta ondorengo urteetan euskaltegiek egindako lanak ere bai.

Hiria bera ere ideologikoki hain polarizatuta egoteak ezkerreko mugimendu eraldatzaileak batuta mantentzea eragin du. Baina ez hori bakarrik, batuta mantentzeaz gain, batera gauzak egiteko tradizioa ere transmititu da gaur arte.

Gasteiz euskaldun bat pentsaezina izatetik errealtatean irudikatzen pasa gara oso hamarkada gutxian. Duela ez hainbeste arrotza zen hizkuntza bertakotzea lortu da urte hauetan zehar. Zerbaitetan asmatu den seinale.

Baskoak eta euskaldunak

Hala Bedi izan da, eta da, euskal kulturaren erresonantzia kutxa garrantzitsuenetako bat Gasteizen. Erdaldunak euskal mundura hurbiltzeko kokapen pribilegiatuan egon da beti. Hala Bedi modernoa den zerbait sinbolizatzen duelako: jartzen duen musika, eskaintzen dituen irratsaioak, antolatzen dituen kontzertuak, adierazten duen jarrera lotsagabea eta kaleratzen duen estetika, azken finean, berritzailea izan delako normalean. Batzuentzat euskal pijoak ziren tabernan zein irratian jartzen zuten musika arraroarengatik. Beste batzuentzat makarra hutsak, hipiak, erdaldunak, abertzaleak... Baina inoiz ez oharkabean pasatzen den jendea.

Barnera zein kanpora begira, nabarmen euskaldundu da irrattia azken 15 urteotan. Asko dira aipatu beharko genituzkeen adibideak. Haietako lehena, ziur aski, Euskal Herri osoko irratiak biltzen dituen Arrosa sarearen sorrera da. 2001ean, teknologia berriei dagokienez, beste irrati batzuk

baino esperientzia eta eskarmentu handiagoa baitzuen Hala Bedik zeregin hartarako, eta baita baliabide gehiago ere. Gaur egun Arrosa sareari esker Euskal Herriko 20 irratitan emititzen den arratsalderoko *Zebrabidea* magazina ere bertan sortu zen duela 15 urte inguru. Gainera, oraindik lehen pausoak ematen ari bada ere, Gasteizko euskarazko lehen irratia Hala Bediren ekimenez sortu da duela hiru urte. Eta aspaldidanik irratia ren helburuetako bat zena gauzatu zen, azkenik, iazko ikasturtean: *Hizpidea* izeneko goizeroko magazina. Bilbo Hiria irratiarekin elkarlanean ekoitzi eta Gasteizen zein Bilbon entzun daitekeena.

Euskalgintzak instituzionalizazioaren ondorioz lortu ez duen atxikimendua lortu da euskararekiko, neurri batean, kulturgintzari eskerrak Gasteizen. Duela gutxira arte, basakoak kanpotik bertara bizitzera etorritakoak ziren gasteiztar askorentzat. Orain, berriz, bertan bizi eta euskaraz ez dakitenak. Aldaketa txikia da, baina esaguratsua. Eta euskaratik urrun zegoen jendea euskal mundura hurbiltzeko, beste batzuekin batera, Hala Bedik egindako zubi lana azpimarratzeko modukoa izan da zentzu horretan.

Dependentziarik ez, eskerrik asko

Gaur-gaurkoz, Hala Bedik modu alegalean jarraitzen du uhinak okupatzen. Bai orain arteko emisio elebidunarekin eta baita euskara hutsezko hasiberriarekin ere. Beste irratikomertzial asko ari diren bezala, bidenabar. Modu legalean emititzea ahalbidetzen duten irratilizentziak duela 25 urte banatu baitziren azkenekoz Euskal Autonomia Erkidegoan. Eta 2012an Patxi Lopezen gobernuak martxan jarritako lizentzia banaketarako lehiaketa, ia bukatzeaz zela, bertan behera geratu baitzen, inongo azalpenik eman gabe, legegintzaldia bukatu bezperetan.

Lehiaketan parte hartu bazuen ere, hasieratik argi utzi zuen Hala Bedik –eta Arrosa sareak– lehiaketa hura Madrilen egoitza duten irratikomertzialen neurrira egindakoa zela. Ez

zen euskarazko emisioentzat gutxienez ezarri, eta tokian tokiko irrati txikiak enpresa erraldoiak atzean ditzuten irratiekin lehiatzera behartzen zituen Eusko Jaurlaritzak. Kasu honetan ere, Frantziako ereduari erreparatu beharrean Es-

Gizarteak legeari
aurre hartzen dionean
hasten da benetan
parte hartzea esanahia
hartzen. Legea atzean
geratzen denean,
jendarteak aurrera
egin duelako. Horixe da
desobedientziaren
azken helburua

painiakoari jarraitzea erabat kaltegarria izan zen bertarako. Hori, kontuan hartu gabe, alde aurretik, diala Madrilen egoitza duten irratiekin beteta dugula. Eta euskararen presentzia, oraindik orain, hutsaren hurrengo dela.

Proiektu autogestionatu bat izateak inoren dependentziarik gabe apustuak egiteko askatasuna eman dio Hala Bediri 33 urtean zehar. Zenbait proiektu aurrera ateratzeko edo behar bezala garatzeko ezintasunak

ere ekarri dizkio sarritan. Gaur egun, bazkideek jarraitzen dute izaten irratia finantzatzeko diru iturri nagusia. Hala ere, duela urte batzuk, aukera zegoenean diru-laguntzeara aurkeztea erabaki zen. Horretarako bere buruari ezarritako kondizio bakarra instituzioetatik heltzen diren laguntzek proiektua ez baldintzatzea izan da. Jakina delako diru-laguntzei esker bizi ziren proiektu askorekin zer gertatu den behin iturria itxi dietenean.

Right here, right now

Gizarteak legeari aurre hartzen dionean hasten da benetan parte hartzea esanahia hartzen. Legea atzean geratzen denean, jendarteak aurrera egin duelako. Horixe da, hain zuzen ere, desobedientziaren azken helburua: gizarteak injustuzat jotzen duen lege edo arau bat gainditzea. Legeak nahi duena esan baitezake, behin gizarteak aurrea hartua dionean.

Antzeko zerbait gertatu da Hala Bedirekin ere. Legez inongo onarpenik aitortu ez arren, jendarteak eta baita gainontzeko komunikabide eta eragileek ere normaltasunez hartzen dute bere presentzia dialean. Behin puntu horretara ailegatuta, logikoena instituzioek gizarteak alde zuzenetik legitimatutako zerbaiti babes legala ematea izango litzateke. Baina logikak, zoritxarrez, beti ez du guk uste bezala funtzionatzen, ezta instituzioek ere. Gizarteak legitimitatea eman dion zerbaiti, legeak aitzakia hartuta, aurrera egiteko eskubidea ukatzea, edozein kasutan, eskandalua litzateke.

Hasieran esaten genuenera bueltatuz, kultura autodeterminatuko bada, aurrez, komunitateak autoeraketarako beharrezko dituen tresnak eskuratu beharko ditu. Legeak aprobetxatu, ahal duenean, eta legeak gaingaitu, besterik geratzen ez zaionean.

Izan nahi duenak egin beharra dauka, gero zer kontatu edukitzeko ere. 🌱